

Mytiska väsen – Älvor

Lärarmaterial

VAD HANDLAR BOKEN OM?

Det här är en spännande faktabok om älvor. Du får lära dig hur älvor ser ut och vad som händer om man träffar på en älva. Är älvor onda eller goda väsen och hur länge har man trott på älvor?

LGR22 CENTRALT INNEHÅLL SOM TRÄNAS

- Sakprosatexter för barn och unga. Beskrivande, förklarande, instruerande och argumenterande texter. Texternas innehåll, uppbyggnad och typiska språkliga drag. (SV åk 4–6)
- Sammanfattning av texter. (SV åk 4–6)
- Språkliga strategier för att minnas och lära, till exempel grafiska modeller och stödord. (SV åk 4–6)

ELEVERNA TRÄNAR FÖLJANDE FÖRMÅGOR

- Förmåga att formulera sig och kommunicera i tal och skrift, urskilja språkliga strukturer och följa språkliga normer
- Läsa och analysera skönlitteratur och andra texter, för olika syften.

LGRA22 CENTRALT INNEHÅLL SOM TRÄNAS

- Sakprosatexter för barn och unga. Beskrivande, förklarande och instruerande texter och hur deras innehåll kan organiseras. (SV åk 4–6)
- Att återge delar av innehållet i olika texter samt resonera om budskap och handling i texterna. (SV åk 4–6)
- Språkliga strategier för att minnas och lära, till exempel bilder och grafiska modeller. (SV åk 4–6)

ELEVERNA TRÄNAR FÖLJANDE FÖRMÅGOR

- Förmåga att formulera sig och kommunicera i tal och skrift samt med andra former för kommunikation.
- Förmåga att läsa och reflektera över skönlitteratur och andra texter.

DISKUSSIONSFRÅGOR

I många berättelser och filmer finns det älvor och andra sagoväsen. Var kommer egentligen dessa väsen ifrån? Finns det någon sanning bakom? Ge eleverna tid att tänka lite själva och sedan prata i smågrupper.

- Tror du det finns/har funnits älvor?
- Varför tror du det?
- Är det vanligt med älvor i filmer och böcker?
- Har du någon favoritbok eller film med detta tema?

VÄSEN-CHARADER

Låt eleverna ta reda på vilka fler väsen det finns. Brainstorma vad ni vet på tavlan och låt eleverna sedan söka vidare för att se om de kan hitta fler väsen från sagornas värld.

Lek sedan leken väsen-charader.

1. Stå i ring. En elev går in i mitten och gestaltar ett väsen med kroppen utan ljud.
2. En som tror sig veta vilket väsen det är, räcker upp handen, men i stället för att svara med ord går hen in i mitten, ställer sig bredvid och gör samma väsen.
3. Därefter lämnar den förste ringens mitt, den som är kvar väljer att gestalta ett nytt väsen och en ny elev räcker upp handen, och så vidare.

En variant på detta är att man gör charader på en sägen med många olika karaktärer.

JÄMFÖR FAKTA

1. Lyssna på avsnittet "Älvor" i radioserien Tro och väsen, där kommer ni höra historien om Herr Olof (<https://urplay.se/program/174266-tro-och-vasen-alvan>).
2. Jämför sedan den fakta ni får där med vad ni läst i boken.
3. Gör ett Venn-diagram där ni jämför, Prata om varför det inte är exakt lika i boken och i radioprogrammet.

Bok

Radioprogram

A Venn diagram consisting of two overlapping circles. The left circle is labeled 'Bok' and the right circle is labeled 'Radioprogram'. Each circle contains 15 horizontal lines for writing. The overlapping area in the center also contains 15 horizontal lines.

INTERVJU

Skriv ner ett antal frågor ni vill ta reda på gällande folktro förr. Låt alla få i uppgift att intervjua någon äldre släkting om vad de minns av tro och väsen från förr. Redovisa i storgrupp i klassen och diskutera likheter/olikheter.

DET VAR EN GÅNG ...

Låt eleverna själva få använda sin fantasi och skapa ett sagoväsen från skogen. Använd frågorna nedan som stöd:

- Vad kallas varelsen?
- Var i skogen bor varelsen?
- Hur ser den ut?
- Vad äter den?
- Hur låter den?
- Hur luktar den?
- Är den farlig eller snäll mot människor? Varför?
- Är den farlig eller snäll mot djur? Varför?
- Vad har den här varelsen för budskap till människorna?

Eleverna kan välja att skriva en beskrivande text eller en sagoberättelse. När de har skrivit klart ska de även rita sin varelse, eller skapa den på något annat sätt.

FACIT LÄSFÖRSTÅELSE

Frågor på raden (Du hittar svaret på raden, direkt i texten.)

1. Vad trodde man att älvor var?
Man trodde att älvor var själar efter döda människor som levt i synd.
2. Var trodde man att älvorna bodde?
Man trodde att älvorna bodde under jorden.
3. Varför var det farligt att dansa med älvorna?
Människor som dansade med älvorna blev galna för att deras musik fastnade i öronen. Älvorna kunde även sprida hemska sjukdomar.
4. Varför spred man berättelser om älvor?
Man spred berättelser om älvor för att förklara varför folk blev ledsna, sjuka eller dog. Men också för att varna folk för att dansa.
5. Hur trodde man att älvorna såg ut?
Man trodde att älvorna var korta. De såg ut som barn eller unga kvinnor. Ofta var de klädda i vitt och viftade med vitt tyg.
6. Kryssa i de påståenden som stämmer.
En del tror att älvor ...
 - drogs till eld
 - levde i stora grupper
 - dansade nära vatten
7. Vad kunde hända om man gjorde en älva sur?
Om man gjorde en älva sur kunde man straffas genom att drabbas av sjukdom eller död.
8. Varför var det bäst att undvika platser där älvorna brukade visa sig?
Det var bäst att undvika platser där älvorna visade sig för att inte riskera att göra älvorna sura.
9. Vad trodde man att en älvring var?
Man trodde att en älvring var ringar i marken efter älvornas dans.

10. Varför kunde det vara bra att bo nära en smed om en älva gjort dig sjuk?

Det var bra att bo nära en smed för att han kunde använda sin blåsbälg och blåsa bort den sjukdom som älvorna blåst på dig.

11. Kryssa i de påståenden som stämmer.

Man trodde att man kunde skydda sig mot älvor genom att ...

- bära silverkors
- täcka brunnen
- äta vitlök
- lägga svampar i en cirkel utanför huset
- trampa i en myrstack
- kissa på marken när man spottat tre gånger

12. Vem skapade musiken till älvornas dans?

Älverna skapade musiken till älvornas dans.

13. Nämn en modern älva.

Eget svar, men ett exempel är Tingeling.

Frågor mellan raderna (Du måste tänka efter när du har läst texten. Genom ledtrådar i texten hittar du svaret.)

14. Vad ser du på bilden nedan och vad användes de till?

På bilden ser man två älgkors (även kallade ellakors). De skyddade barnen mot älvor.

15. Vad är skillnaden mellan en älva och en alv?

Skillnaden mellan en älva och en alv är att en älva är en kvinna och en alv är en man.

16. Är det som sägs om älvor sant?

Eget svar.

Frågor bortom raderna (Fundera och ge ett eget svar.)

17. Vilka väsen känner du till sedan tidigare?

Eget svar.

18. Vilket av sätten som man kunde offra till älvor hade du valt att använda dig av om du var tvungen? Varför hade du valt det sättet?

Eget svar.

19. I boken står det om älvor. Berätta om ett annat sagoväsen som du har hört talas om.

Eget svar.

20. Tror du att alla människor trodde på väsen förr i tiden?

Eget svar.

21. När du hör ordet älva. Hur tänker du då att en älva ser ut? Rita en älva så som du föreställer dig en.

PARA IHOP ORD MED RÄTT FÖRKLARING

Para ihop varje ord med rätt förklaring. Allt finns i boken så ett tips är att hitta ordet i boken och läsa meningen där ordet står. Då kanske du kan få en ledtråd till ordet.

Fyll i rätt siffra i respektive ruta eller skriv ut och dra streck.

1. folktro	1	något man trodde på förr
2. älvablåst	4	en ring i marken efter älvornas dans
3. hullor	5	en grop i en sten
4. älvring	6	en manlig älva
5. älvkvarn	2	när en älva blåser sin andedräkt på någon
6. alv	7	ett smycke av silver som skyddade barn mot älvor
7. älvkors	3	ett annat ord för älvor